

הלכות יום טוב סימן תקיב תקי

באר הגולה 260

ג' האסור לבשל ולאפות (טז) לערך כלבים, אבל ימור (יז) לטלטל מזונות ולתן לפניהם: הגה (יח) אכל אסור להוציא בשבילן (יט) מרשות לרשות (הג"מ והג"מ פ"א), וכן אסור לגבול המרסן לצופות (מכ"כ) (כ) כי אם על-ידי שני (כל כו). ומתיר להקביות (כא) בשביל תכליתם באותה קדוה שמכשיל בה לעצמו, (כב) אפילו אם (ס) יש לו דבר אחר שיגבול לתן לכלבים אם סנה רוצה (כ"י בשם הר"ן הירושלמי):

תקיג דין ביצה שנולדה ביום-טוב, וכו' ח' סעיפים:

א (א) ביצה שנולדה ביום-טוב (ב) אסור בלגע בה, (הנה ג) דהינו (ה) לטלטלה (סדרכי ריש ביצה ופ' כל הכלים), וכל-שכן שלא לאכלה. ואם נתערכה אפילו באלף, (ד) פלו (ז) אסורות: ב' יספק אם נולדה ביום-טוב או בחול, (ג) אסורה: ג' ביצה שנולדה ביום-טוב שנחבשה (ו) בשוגג עם פשר

ה קריא שם
ו קריא שם

א קריא ביצה ג'
ב עין קריא שם
ג עין קריא שם
ד לשון כלים

באר היטב

בענין זה על דברי הגאון ז"ל, ודעתו שאין להמיר למי שמתיר להמיר (ה) לש לו. ט"ס הוא וצ"ל ואפילו אם אין לו, וקמ"ש ס"א דקדוה א' שרי להרבות בכל ענין, מ"א. עין ש"ו:

(ה) לטלטלה. דאין אסור בדבר הפקעה בנגיעה לחד בלא טלטול, כמ"ש סימן שח ס"ג בהג"ה. ועין מ"א וט"ז: (ז) אסורות. דמגיד דבר שיש לו מהירין לאחר (שבת) [י"ט]: (ג) אסורה. ואם נתערכה יש להמירה, כמ"ש בי"ד סימן קב. ועין מגדאברהם:

משנה ברורה

אחת (ז) אלא בכונן זה שהוא שעת הדחק: ג' (טז) לערך כלבים. אפילו כלבים דמזונותיהם עליה, ומכל-שכן כלבים של הפקר. ולאי דוקא כלבים, אלא הוא הדין שאר בהמה חיה ועוף אסור לעשות שום מלאכה עבירה, דקרא ד'כלכם' ממעט עובד-גוללים ובהמה: (יז) לטלטל מזונות וכו'. עין לעיל בהלכות שבת סימן שכו, שנחבשה שם כל הדינים (ה) השוכים לענין הכנת טאכל להקמה, והוא הדין כאן: (יח) אכל אסור להוציא וכו'. דלא הורא הוצאה ביום-טוב כי אם לערך תאדם (ג) אכל לא לערך בהמה: (יט) מרשות לרשות. הנה אפילו להוציא מרשות-המחיר (ג) לברמלית. ועל-ידי עכ"מ נראה (ג) דש"ר: (כ) כי אם על-ידי שני. שפכהא פנא (ס) אף בשבת מותר, פמבאר לעיל בסימן שכו. ואין השווי מבאר שם בסעיף ג, עין שם: (כא) בשביל תכליתם. והוא הדין שאר בהמה ומה, (ל) אפילו לא היו מזונותיהן עליה: (כב) ואפילו אם יש לו דבר אחר וכו'. טעות סופר, וצריך לומר (ז) אפילו אין לו דבר אחר וכו'. ועין בבאור הגר"א שפמ"ש דברי הגר"א דרוצה לומר, דאם היה לו דבר אחר במה לפסוק, אפילו קדוה אסרת שרי להרבות בשבילן אם המאכל הזה ראוי לעצמו, דאז משיבין פאלו מכשיל לערך עצמו, וכן מפרש הפנ"א אברהם בסעיף-קטן ג את דעת הגר"א וכן מבאר בדברי-משה, אמנם במגן-אברהם סעיף-קטן ג מוכח דלדינא דעתו דפדע המהר"ש"ל, דבקדוה אסרת בשבילן אסור בכל ענין, דבזה מוכח דהבשול שלא לערכו הוא, והעמיקו במה אחרונים את דבריו. ועין באליה רבה:

שער הציון

(ז) ואף דבמה אחרונים דהו ראיית הש"ו, מפל מקום אין לדחות ידו מהלכה, שכן נקצא כפמ"ש ראשונים, עין גאלה רבה שחביא בדבריו ששם הפליגו וכן מבאר בחדושי הגר"א ומה שאמר שם בפמ"ש אפליגא דרבי יהושע בן לוי וכו' מלשבו, עין שם) וכן בשיטה מקובצת שם קריב"א: (ה) אחרונים: (ג) דשביל בהמה לא הורא על-ידי יסוד שמהרה וכו', הנה דוקא אם הוא צריך קצת לאדם, והדעת המוספות וסייעתם יש בזה אסור דאונתא אם הוא דרך רשות-הרבים, ואפילו לדעת הרמב"ם דסובר דמסע' מותר שם לערך בהוצאה למקרי, על-כ"פ אים אסור דרובן יש למסקנת הבית-יוסף בסימן תקיח, ואפשר בזה לערוש לערך גרע ספי משל לא לערך כלל ויש בזה אסור תורה. ועין בבאור הלכה נלעיל ר"ה אין מבטליו: (ג) עין בפמ"ש מגדים דמסע' דסובר דלכרמלית שרי, וכן הוא לקדוה משמעות דברי המרדכי והגהות מיימוני המובא בבית-יוסף שהקדירו 'רשות הרבים', אכן מדברי המוספות במסקנתם בקבוצת ד' ז' מבאר דאסור וכן הוא בהקדמת אשר"י שם, ומביא בבית-יוסף לקמן בסימן תקיח, וכן מוכח שם בסעיף ב בהג"ה. עין שם בבאור הגר"א, וכן מהבית הגר"ז וישועות-יעקב לאור אף בברמלית: (ג) אפילו דרך רשות-הרבים, עין לקמן בסימן תקיח בסעיף ב בהג"ה ובמשנה ברורה שם, והוא הדין כאן דהו גס"כ מקום צורך: (ה) הגר"א, ומשפט דצריך גם ביום-טוב השנוי המבאר שם: (ז) פן מוכח בבאור הגר"א, עין שם: (ז) עלת-שבת ומגן-אברהם והגר"א ובגדר-לשע ומהר"ש"ל, ואף האלה רבה שהספיק לנרש הש"ו, מפל מקום דלינא הספיק דאפילו אין לו: (ה) מגן-אברהם ושא"י: (ג) מגן-אברהם לקמן בסימן תקיח וקריית-לר"י, וכן פתב הגר"א בסימן תמו, עין שם: (ג) הפני-תשנה: (ד) עלת-שבת וט"ז ואלה רבה וכן משפט כלבוש והגר"א, דלא כמגן-אברהם שהספיק פננת הרמ"א: (ס) המגן-אברהם וט"ז, וכן משפט מהגר"א שדעתו להחמיר: (ו) אחרונים: (ז) מור וקציעה ובגדר-לשע. ומפל מקום אין לסמך עליהו שלא במקום הפסד, שפמ"ש אחרונים העמיקו דברי מגן-אברהם דלינא: (ז) לאפוקי אם היה זה ביום-טוב שאחר שבת והוא ספק ואונתא, אין להקל בהערכה שם במור וקציעה: (ט) שם במור וקציעה:

הלכות יום טוב סימן תקיב תקיג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יח]

אָבֵל לֹא לַצֶּהֳרָה בְּהַמָּהֶּם⁽¹⁾.

והוסיף, שבכך יש לבאר מדוע גם לגבי נשים נחשבת ביצה שנולדה ביום טוב מוקצה, אף לדעת הסוברים שאין הן מצוות להכין לעצמן מאכלי חג מבעוד יום [ראה שו"ת רעק"א (מהד"ק סי' א) שנשים פטורות מלאכול סעודת יום טוב], שהואיל ויסוד דין הכנה הוא איסור מלאכה, נמצא שאין בזה חילוק בין אנשים לנשים.

2) ואף אם צריך את גוף הביצה, כגון לבסות בה כלי, או שצריך את מקומה, כתב בשע"צ לעיל (סי' שכב ס"ק ב) שכתוב במרא שאסור לטלטלה. אכן, לגבי טלטול ביצת תרנגולת העומדת לאפילה כדי לתנה לנכרי, כתב שם (סי' א) שהפמי"ג הסתפק בדבר.

[משנ"ב ס"ק ב]

וְכָדֵלֵי קִסְיָן שֶׁחָבֵר.

3) שם (סי' יז) כתב, שלדעת המג"א אסור לגעו בדבר מוקצה גם אם אינו מזו אותו כשהנגיעה היא לצורך המוקצה, ולדעת הגר"א ודרך החיים מותר הדבר אם אינו מתנועע וזו ממקומו, ולעיל (סי' שי ס"ק כב) הבריע בדעת הגר"א.

[משנ"ב ס"ק ד]

אָפֵלוּ בְּאֵלֶּיךָ לֹא בְּטִלָּה.

4) ואף שלסברת הצ"ח (ביצה כד, ב ד"ה והר"ף) אין טלטול כלי נדון כדבר שיש לו מתירין, שלדעתו כיון שיסוד האיסור של דבר שיש לו מתירין הוא משום שעד שתאכלנו באיסור תאכלנו למחר בהיתר [ראה רש"י ביצה ג, ב ד"ה שיש], אם כן היינו דוקא באכילה של דבר מסוים שלגביו אין לימור שיאכל את אותו הדבר פעמיים, ואם כן למה שיאכל עכשיו אכילה זו באיסור כשיכול לאכול אותה למחרת בהיתר, אבל לענין טלטול דבר מסוים, שגם אם יטלטלו היום עדיין יוכל לטלטלו גם למחרת, אין לומר בזה שעד שיטלטלו היום באיסור יטלטל אותו למחרת בהיתר, שהרי אין זה אותו הטלטול, ואם תאסור עליו לטלטל ביום טוב ביטלת ממנו את אותו טלטול של יום טוב, ביאר הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"ב ה"ז ז) שאיסור טלטול הביצים כאן אינו משום שדין הביצה הוא כדיון דבר שיש לו מתירין, אלא משום שהביצים נאסרו, והן אינן ראיות לאכילה. אמנם, במשנ"ב לעיל (סי' שכב ס"ק ב) משמע שגם איסור טלטול הביצה הוא משום שיש לו מתירין [שכתב, שעד שיאכלנה ויטלטלנה בחשש איסור, ימתין ויעשה זאת משתחשך בהיתר]. וראה מה שכתבנו בביה"ל לעיל (סי' שח ס"ז ד"ה מבעוד יום), שנראה מדבריו שם שלא נקט בדעת הצ"ח.

ואף שמבואר בשי" (י"ד סי' קי ס"ק ט) בשם המהרש"ל והב"ח שביצה חשבת דבר שבמנין, מפני שביצים נמכרות לפי מנין ולא לפי אומדן [ואפילו אם נמכרות במנין רק לפעמים נחשבות הן כדבר שבמנין]. והרי דבר שבמנין, שהחערב אינו מתבטל [במבואר ברמ"א שם (סי' א)], מ"מ לא נקטו הפוסקים כאן שהביצה אינה בטלה מטעם זה [וראה פמ"ג א"א ס"ק ג]. ואכן, מבואר בערוך השולחן (סי' ה, ובי"ד שם סי' ה) שדעת רוב הפוסקים היא שביצה אינה נחשבת כדבר שבמנין, לענין ביטול.

[משנ"ב ס"ק ה]

וּבְקָקִים הֶפְסֵד יֵשׁ לְסִמָּן עֲלֵיהֶם.

5) ובשע"צ לעיל (סי' תצו ס"ק יט) לא התיר אלא בהפסד גדול.

15) ולהוציא אוכל מרשות לרשות עבור בהמה בשיש חשש שאם לא יביאו לה היא תחלה או תמות, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"ט ה"ז יז) שמוותר, לפי הדעה שהובאה לקמן (סי' תקיח ס"ק ו) שמוותר להוציא מפתח כדי לשמור על ממונו שלא יפסד [והכריע שם המשנ"ב שכן להחמיר בדעת האוסרים בזה].

[משנ"ב ס"ק ז]

וְאֵלֶּיךָ הַשְׁנוּי מִבְּאֵר שֶׁם בְּסַעֲף ג, עֵין שְׁס"ו.

16) שם כתב, שלא יערב בכף בסיבוב בדרך שרגילים לערב, אלא יעביר את הכף שתי ואחר כך ערב, ויערנו מכלי לכלי כדי שיתערב, וכתב בביה"ל שם (ד"ה ומועביר) שמוותר להוליך את הכף שתי וערב אף כמה פעמים. והוסיף החזו"א (א"ח סי' נח ס"ק ו), שיתכן שצריך להוציא את הכף בכל פעם בין השתי לערב, כדי שלא יערב בדרך סיבוב, וראה מה שכתבנו בביה"ל שם.

[משנ"ב ס"ק כא]

וְהוּא הַדִּין שֶׁאֵין בְּהַמָּה נִתְּנָה, אָפֵלוּ לֹא הָיוּ מְזוֹנוֹתֶיהֶן עֲלֵיהֶן.

17) אמנם, בשו"ע לעיל (סי' תצו ס"ב) כתב לגבי דגים ועופות שדינם כמוקצה מחמת שלא ייחדם לאכילה, שאסור להניח מונות לפניהם מחשש שמא יבוא על ידי כך לאוכלם ביום טוב, ורק כשמונותיהם עליו כתב הביה"ל שם (ד"ה דגים) שמוותר להאכילם. ותר"ץ הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ז ה"ז עה), שבאן הותר הדבר מפני שמדובר באופן שהוא מכין אוכל עבור הבהמות לצורך מחר [על ידי ריבוי בשיעורין] ואינו מאכילם ביום טוב, או באופן שמבין לצורך בהמת נכרי, שאינה נחשבת כמוקצה.

סימן תקיג

דין ביצה שנולדה ביום-טוב

[משנ"ב ס"ק א]

וְאֵין שֶׁנֶּתְּנָה מִכֵּין לְיוֹם-טוֹב, וְכֵן, מְמִילָא אֶסְתֵּיהּ בְּטִלְטוּלָא.

1) ומקור האיסור להכין משבת ליום טוב, הביא לעיל (סי' שכב ס"ק א) ובשע"צ (סי' תקג ס"ק ג) את דברי הגמרא (ביצה ב, ב) שלמדה זאת מהפסוק "והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו", שדוקא בחול [שסתם ששי חול הוא] יש להכין לשבת ויום טוב, ואין להכין בשבת ליום טוב או ביום טוב לשבת.

ובגדר האיסור, כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' נח אות ג) שמבואר בגמרא (פסחים מז, ב) [בהד"א אמינא] שאסור להשתמש בעצי מוקצה ביום טוב משום העשה של יזהבירי ומשום האזהרה של לא תעשו כל מלאכה, ומוכח מכך שכל השתמשות בדבר שאינו מוכן נחשבת כמלאכה, וביאר הדבר הוא שדבר שלא הוכן ביום חול נחשב כאילו מכינים אותו בשעה שאוכלים אותו או משתמשים בו, והכנה זו הנעשית בשבת או יום טוב נחשבת כמלאכה.

